

Lähde: Polkupyöräwiki, <http://www.polkupyoraily.net/wiki/Sanasto> (2021-05-18 14:38:16)

Julkaistu [CC-BY-lisensillä](#)

Polkupyöräsanasto

Termi	Termin selitys
29er	Maastopyörä, jossa käytetään 29-tuumaisia renkaita perinteisempien 26-tuumaisten renkaiden sijasta. Todellisuudessa vanteen halkaisija on sama kuin esim. 28-tuumaisten maantiepyörien (ISO 622 mm), mutta paksu rengas mukaan luettuna halkaisija on lähellä 29", josta nimitys 29er.
Aerobinen suoritus	Liikunta, jossa happea kuluu enintään se määrä, jonka elimistö pystyy lihaksiin toimittamaan. Vastakohta anaerobinen suoritus.
Alaote	Maantiepyörän alaspäin kääntyvän ohjaustangon alaosat.
Alaputki	Viistoputki. Rungon alaosan putki, joka yhdistää keskiön ja emäputken.
Anaerobinen suoritus	Liikunta, jossa happea kuluu enemmän kuin elimistö pystyy lihaksiin toimittamaan. Tällöin syntyy happivelka. Vastakohta aerobinen suoritus.
Bepolite	(Bicycle Early Pass over the Stop Line Technique). Uusi polkupyörien liikennevalo-ohjaus, jonka tarkoituksena on vähentää punaisissa valoissa odottamista.
Bianchi	Italialainen polkupyörävalmistaja, jota pidetään yhtenä maailman arvostetuimmista pyörävalmistajista. Bianchin polkupyörät tunnistaa helposti turkoosista Celeste-väristään. Äännetään "Bianki".
Campagnolo	Italialainen polkupyöräosien valmistaja, keskittyy lähinnä maantie- ja rataosiin, valmistaa myös suoralle ohjaustangolle sopivia vaihtajia ja jarruvipuja. Äännetään "Campanjolo". Alamerkinä Fulcrum, joka valmistaa kiekkoja ja kampisatseja.
CRC	Chain Reaction Cycles. Ulkomainen pyöräilytarvikkeita myyvä nettikauppa.
Dunlop	Woods valve, English valve, DV. Polkupyörän sisäkumin venttiilityyppi, joita löytyy erityisesti vanhemmista pyöristä.
Emäputki	Rungon etummaisoin putki, jonka läpi haarukka kulkee.
Eturatas	Oikeanpuoleiseen poljinkampeen kiinnitetty kookas hammasratas. Rattaita on yleensä yhdestä kolmeen.
Fiksi	Fixed gear eli pyörä, jossa on kiinteä välitys eikä ollenkaan vapaaratasta eikä aina edes jarruja. Polkimet pyörivät siis aina takapyörän pyöriessä. Jarrutus tapahtuu siten, että yritetään polkea

	taaksepäin ja siten hidastaa polkimien pyörimistä. Erikoistapauksena kolmevaihteinen fiksinapa, jossa navassa ei ole normaalisti vapaaratasta, mutta silti kolme vaihdetta.
Haarukanpäät	Etu- ja takahaarukan kärjissä olevat lovetut ulokkeet, joihin pyörä kiinnitetään.
Haarukka	Renkaan napaan asti ulottuvat ja renkaan molemmin puolin kulkevat putket muodostavat haarukan. Pyörässä on sekä etu- että takahaarukka.
Happivelka	Anaerobisessa suorituksessa syntyvä tila, jossa elimistö ei kykene toimittamaan niin paljon happea kuin lihakset tarvitsisivat.
Hybridi	Polkupyörä, joka sisältää sekä maasto- että maantiepyörän ominaisuuksia.
Istuinkannatin	Sama kuin satulapolppa.
Jarrukäpälä	Jalkajarrullisissa pyörissä takarenkaan pysäyttämiseen tarvittava metallinen osa. Yleensä kiinnitetty takahaarukan alaputkeen.
Jarrun vapaaliike	Matka, jonka jarrukahva liikkuu ennen kun jarrupalat ottavat kiinni vanteen reunoihin tai jarrulevyyn.
Jousitus	Järjestelmä, jonka tarkoituksena on pehmentää ajopinnan epätasaisuuksien vaikutusta ja pitää renkaat kosketuksessa ajopintaan. Toteutetaan yleensä ilma- tai jousijärjestelmillä.
Juomareppu	Kevyt reppu, jonka sisällä on kestävä pussi, johon voi varastoida useita litroja vettä. Repun sisältä lähtee imuletku, jonka pää kiinnitetään repun hihnaan olkapään kohdalle, jolloin pyöräilijä voi juoda letkun kautta päätä kääntämällä.
Kadenssi	Poljinkammin pyöritysnopeus. Pyöritysnopeus ilmoitetaan poljinkampien kierroksina minuutissa.
Kampisarja	Poljinkampien ja eturattaiston yhdistelmästä käytetty nimi.
Keskiö	Pyörän rungon rakenneosana, jonka sisällä on keskiölaakeri ja johon polkupyörän kammet kiinnitetään. Keskiö sijaitsee alaputken, satulaputken ja takahaarukan yhtymäkohdassa.
Keskiölaakeri	Pyörän rakenneosana, joka yhdistää keskiön molemmin puolin sijaitsevat poljinkammet toisiinsa.
Ketjuruoska	Käytetään rataspakan avaukseen. Ketjuruoskalla pidetään pakkaa paikallaan kun pakka-avaimella avataan lukkorengas.
Kevyt liikenne	Kulkemista jalan, rullaluistimilla, potkulaudalla tai polkupyörällä.
Kiekko	Kiekko = napa + pinnat + vanne
Klappi/vällys	Ei toivottu liike laakereissa, joka johtuu niiden kulumisesta tai väärästä kokoamisesta/säädöstä.

Klossi	Metallinen tai muovinen osa ruuvattuna pyöräilykengän pohjaan. Klossi kiinnittää kengän lukkopolkimeen. Kenkä vapautetaan kiertämällä kantapäätä hieman pyörästä ulospäin.
Lepuuttajat	Maantiepyörien käyrissä ohjaustangoissa jarrujen yläosan koverat kohdat. Ajaja voi asettaa kätensä lepuuttajille, jolloin hänen peukalon ja etusormen välinen osa on lepuuttajalla ja muut sormet jarrukahvoilla.
Lukkopoljin	Poljintyyppi, johon pyöräilykengän pohjassa oleva klossi kiinnittyy pitääkseen jalan kiinni polkimessa.
Lukkorengas	Lukkorengas tarkoittaa yleensä rataspakan kasassa pitävää ruuvia, jonka avaamalla rataspakka lähtee irti vapaarattaasta.
Nojapyörä / Nojaki	Polkupyörä, jossa pyörän kuljettaja istuu nojatuolimaisessa asennossa tai makaa selällään.
Nousukahvat	Pyörän tangon päihin kiinnitettävät lyhyet putket, joihin ajaja yleensä tarttuu ylämäkeen poljettaessa paremman otteen saamiseksi.
Ohjainkannatin	Polkupyörän rakenneosana, joka yhdistää ohjaustangon emäputkeen.
Ohjainlaakeri	Laakeriyksikkö, joka kiinnittää etuhaarukan runkoon ja päästää etuhaarukan kääntymään. Ohjainlaakereita on kahdentyyppisiä: kierteettömiä ja kierteellisiä.
Ohjainpyörät	Pienet pyörät, jotka ohjaavat ketjua rattaiden ympäri takavaihtajan läpi kohti eturatasta. Yleisesti käytetty nimitys on rissapyörät.
Peesaus	Ajaminen toisen pyörän lähellä, jolloin takana oleva ajaja on suojassa tuulelta ja ilmanvastukselta. Tämän ansiosta takana ajava selviää pienemmällä energiankulutuksella.
Pikalinkku	Kiinnitysväline, joka voidaan avata ja sulkea vivusta ilman työkaluja. Käytetään yleensä etupyörän kiinnittämisessä etuhaarukan haarukanpäähän, tai istuinkannattimissa.
Poljinkammet	Varret, jotka keskiölaakeri yhdistää toisiinsa ja jotka välittävät polkimien liikkeen eturattaiden kautta ketjuun.
Presta	Kapea eurooppalainen sisäkumin venttiilityyppi, joka löytyy yleensä hieman kalliimmista pyöristä, kuten maantiepyöristä (varsinkin ranskalaisista), koska venttiili kestää suurempaa painetta. Venttiilin neula lukitaan paikalleen pienellä mutterilla, jolloin neulan painaminen ei tyhjennä rengasta.
Pukinsarvet	Kaareva ohjaustanko, joka löytyy yleensä maantiepyöristä.
Puola	Ohut terästanko, joka liittyy navan vanteeseen. Termistä käytetään yleensä nimitystä pinna.
Puolausavain	Pinnojen kiristämiseen käytettävä työkalu.
Putkelta ajaminen	Seisten ajaminen eli satulasta koholla polkeminen.

Pystyputki	Sama kuin satulaputki.
Päätyholkki	Pehmeästä metallista tehty ja toisesta päästä suljettu pieni metallilieriö, joka kiinnitetään vaijerin päähän estämään vaijerin päättä nirhautumasta.
Rataspakka	Hammasrattaiden ryhmä takapyörässä. Rataspakassa on usein viidestä kymmeneen hammasratasta ja vastaavasti puhutaan viisi- tai kymmenlehtisistä rataspakoista. Rataspakka kiinnittyy vapaarattaaseen.
Reunalanka	Ulkorenkkaan molemmilla puolilla oleva reunavahvike, joka pitelee täyteen pumpatun renkaan vanteessa kiinni.
Rihtaus	Kiekkojen tai vanteiden rihtaus tarkoittaa pintojen kiristämistä siten, että vanne on suorassa.
Runko	Runko yhdistää polkupyörän osat toisiinsa. Runko koostuu emäputkesta, vaakaputkesta, alaputkesta, satulaputkesta sekä tahahaarukan ylä- ja alaputkesta.
Ruotoputki	Emäputken sisään sijoitettava etuhaarukan varsiosa.
Satulakiskot	Kiskot, joiden kautta satula kiinnittyy satulatulppaan.
Satulaputki	Rungon putki, jonka sisällä on satulatulppa.
Satulatulppa	Istuinkannatin. Ontto putki, jonka välityksellä satula kiinnittyy satulaputkeen.
Schrader	Sisäkumin venttiilityyppi, joita löytyy yleensä maastopyöristä ja hybridipyöristä. Samanlainen kuin auton venttiili.
Shimano	Japanilainen polkupyöränosien valmistaja, joka on suurin ja tunnetuin osavalmistaja. Tarjoaa komponentteja niin rata-, maantie kuin maastopyöriin.
Sinkula	Single speed eli yksivaihteinen pyörä, jossa on yleensä vapaaratas, mutta ei jalkajarruja. Polkimet eivät siis välttämättä pyöri takapyörän pyöriessä.
Snakebite	Sisärenkaan kaksi vierekkäistä reikää, jotka syntyvät, kun pyörällä ajetaan terävän kulman (esim. kaivonkannen tai katukiveyksen reunan) yli ja rengas puristuu kaksinkerroin vanteen ja kulman väliin. Alhainen rengaspaine ja väärä ajotapa edesauttavat snakebiten syntymistä.
SRAM	Yhdysvaltalainen osavalmistaja, osia sekä maasto-, maantie- ja käyttöpyöriin. Omistaa mm. Avidin, Rock Shoxsin, Zipin ja Truativin.
Stemmi	Sama kuin ohjainkannatin.
Takahaarukan alaputki	Ketjuhaara. Rungon putki pyörän takaosassa, joka yhdistää keskiön ja takapyörän navan. Putkia on kaksi kappaletta pyörän molemmin puolin.

Takahaarukan yläputki	Istuinhaara. Rungon putki pyörän takaosassa, joka yhdistää satulaputken ja takapyörän navan ja johon esim. takajarrut kiinnittyvät. Putkia on kaksi kappaletta pyörän molemmin puolin.
Takaratas	Hammaspyörä takarenkaan rataspakassa. Takarattaiden kokonaisuutta sanotaan rataspakaksi.
Torx	Perinteistä kuusiokolokantaa uudempi kuusisakaraisen tähden muotoinen ruuvikanta, joita löytyy mm. levyjarrujen kiinnityspulteista. Näiden avaamiseen tarvitaan Torx-avain.
Tuubirengas	Rengastyyppejä, jossa renkaan ulkokumi on ommeltu kiinni sisärenkaaseen yhdeksi kokonaisuudeksi, jolloin rengas voidaan pumpata kovemmaksi kuin erillinen sisä- ja ulkorengas yhdistelmä. Liimataan tai teipataan kiinni erityisesti tälle rengastyypille suunnitellulle erikoisvanteelle.
Täysjousitettu pyörä	Pyörä, jossa on sekä etu- että takajousitus.
Vaakaputki	Rungon yläosan putki, joka yhdistää satulaputken ja emäputken.
Vapaaratas	Napaan kuuluva rakenneosana, joka päästää takapyörän pyörimään silloinkin, kun polkimet ovat paikoillaan.
Varvaskoukku	Polkimeen kiinnitetty koukku, johon kengän kärki asettuu, jolloin poljinta voi vetää ylöspäin. Varvaskoukussa on yleensä kiinni remmi, joka sitoo kengän kiinni polkimeen. Varvaskoukku käytettiin ennen lukkopolkimien keksimistä poljintehon parantamiseksi. Varvaskoukku remmeineen on käytössä edelleen joissakin hybridipyörissä.
Velodromi	Pyöräkilpailuja varten rakennettu ovaalin muotoinen rata, jossa on kallistetut kaarteet päädyissä.
Velosipedi	Polkupyörä, jossa ei ole ketjuja ja polkimet on yhdistetty etupyörään vipuvarsin. Näitä käytettiin pyöräilyn alkuaikoina.
Venttiili	Venttiili pitää ilman sisällä renkaassa. Venttiilejä on eri tyyppisiä, yleisimmät ovat Schrader (AV, American valve, autoventtiili), Presta (FV, French valve, Sclaverand valve, 'kilpaventtiili') ja Dunlop (DV, Woods, English valve, pikaventtiili).
Viistoputki	Sama kuin alaputki.